

Nr 902

Av herrar Oskarson och Werner, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107, med förslag till lag om vapenfri tjänst m. m.

(Lika lydande med motion nr 733 i Första kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 107 föreslås en omläggning av den vapenfria tjänsten. Förslaget innebär att de vapenfrias tjänstgöring inte betraktas som värnpliktstjänstgöring utan träder i stället för denna som en särskild tjänsteplikt.

Om »djup samvetsnöd» föreligger hos värnpliktig att använda vapen mot annan äger han erhålla tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst i stället för värnpliktstjänstgöring. Denna skall utformas så att den vapenfrie tjänstepliktige tjänstgör inom civilförsvarets brandtjänst, inom reparationstjänsten vid järnvägarna, statens vattenfallsverk eller televerket, inom det allmänt civila medicinalväsendet i hälsovårds- eller sjukvårdstjänst eller slutligen inom den statliga eller kommunala förvaltningen i ekonomi- eller expeditionstjänst.

Angående totalvägrarna anför departementschefen att med den föreslagna omläggningen av tjänstgöringssystemet och utvidgningen av tjänstgöringsområdena torde de s. k. etiska totalvägrarna inte längre erbjuda några problem. Annorlunda förhåller det sig emellertid med medlemmarna av sekten Jehovas vittnen, som helt vägrar lyda order från samhällets sida, även om det gäller skydd för samhället eller den demokratiska ordningen.

Vapenfriutredningen påpekar att sektmedlemmarnas motiv för sin vägran att fullgöra värnpliktstjänstgöring klart skiljer sig från inställningen hos dem som vanligen söker vapenfri tjänst. Bruk av vapen mot annan är inte en samvetsfråga för dem. Av deras förkunnelse framgår bl. a. att de synes vara beredda att i ett slutligt universellt krig med vapen bekämpa »satan och hans välde», vilket enligt deras uppfattning är detsamma som de jordiska staterna. Denna fientliga inställning till samhället hindrar dem emellertid inte att till fullo utnyttja de förmåner och rättigheter som staten ger sina medborgare.

Inför Jehovas vittnens svenska ledning har utredningen lämnat en utförlig orientering om den tjänstgöring de vapenfria enligt det förslag som nu föreligger i propositionen skall kunna fullgöra inom bl. a. handikappvården.

Denna tjänst är av så utpräglat humanitär art att samvetsbetänkligheter mot att fullgöra den rimligen inte kan uppstå. Utredningen har också förklarat sig beredd att diskutera de yttre formerna för en sådan tjänst, men Jehovas vittnen har förklarat sig förhindrade att ens diskutera dessa frågor. Även utredningens förslag att förutsättningslöst diskutera varje uppslag från Jehovas vittnens sida har avvisats. Utredningen och departementschefen har därigenom kommit fram till den slutsatsen att Jehovas vittnen uppenbarligen inte kan användas för någon samhällsnyttig insats under krigstid på grund av den påtagliga likgiltighet för demokratisk ordning de ådagalagt. Departementschefen förordar sålunda att Jehovas vittnen frikallas från varje form av tjänstgöring. Denna ordning bör tillämpas försöksvis. Leder den till missbruk eller andra olägenheter, bör den omprövas.

Stark kritik har framförts från ett stort antal remissinstanser mot den här föreslagna lösningen. Enligt vår mening är denna kritik berättigad.

Det måste anses som synnerligen stötande att en viss grupp människor skall befrias från samhälleliga skyldigheter — som i princip delas av samtliga medborgare — enbart av den anledningen att de ogillar dessa. Det övervägande antalet svenska medborgare torde ogilla att bruka vapen mot annan. Detta hindrar dem emellertid inte att underkasta sig värnplikts-tjänstgöring för att därigenom sätta sig i stånd att försvara landet om det skulle angripas av fientligt sinnad makt. Den som emellertid inte kan förmå sig till att bruka vapen kan befrias härifrån för att i gengäld tjänstgöra inom den civila förvaltningen under en tid motsvarande den ordinarie värnpliktsutbildningen. Detta är en naturlig lösning i enlighet med den demokratiska åsiktsfriheten.

Genom den föreslagna totalbefrielsen för Jehovas vittnen åsidosätts en väsentlig grundregel i vårt rättssystem. Alla skall inte längre behandlas lika. Den enskildes personliga åsikter på begången överträdelse skall tillmätas betydelse vid utdömandet av straff. Skulle man införa denna nya syn på strafflagstiftningen i allmänhet bör en person som exempelvis vägrar underkasta sig taxeringsskyldigheten med motiveringen att han ställer sig fientlig till samhället undslippa beskattning. Detta skulle dock inte medföra att de förmåner och rättigheter samhället erbjuder medborgarna undandrages honom. De övriga medborgarna skulle lojalt ta på sig de utgifter den tredskande inte behagar utlägga och på så vis godkänna inte bara denna »åsiktsfrihet» utan också den ekonomiska vinning den tredskande sålunda kan tillgodogöra sig.

Ty förutom totalbefrielse tillgodogör sig Jehovas vittnen en betydande vinst i form av inkomster eller utbildningstid o. d. genom att slippa det inkomstbortfall som den allmänna värnplikten och den vapenfria tjänsten innebär.

Man kan vidare förmoda att den utomordentliga förmån som Kungl.

Maj:t vill ge Jehovas vittnen kommer att medföra en betydande ökning av antalet till rörelsen anslutna. Det torde bli ytterligt svårt att avgöra om det enskilda vittnets ansökan om befrielse grundar sig på verklig övertygelse eller på andra här berörda faktorer. Någon hjälp i bedömningen från ledande personer inom Jehovas vittnen kan självfallet inte förväntas mot bakgrund av den negativa attityd de ådagalägger inför samhällets funktioner i allmänhet och inför vapenfriutredningens positiva inställning till diskussion under arbetets gång i synnerhet.

Man kan vänta sig att också andra grupper kommer att fordra samma förmån.

Olika »ideella» organisationer kommer sannolikt att bildas, vilkas stadgar kräver avståndstagande från varje engagemang från medlemmarnas sida inom totalförsvarets ram. Rättsordningen kommer på detta vis att avsevärt störas, och ett i det närmaste fritt spelrum för godtycke kommer att uppstå vid bedömningen av den enskildes ansökan om totalbefrielse.

Departementschefens slutsats att sektmedlemmarnas vägran att ens diskutera problemen bör medföra en fullständig seger för deras åsikter är anmärkningsvärd. Vi kan inte se denna bristande vilja till samarbete som ett skäl för totalbefrielse och framför allt inte som ett skäl för departementschefen att förorda en lösning som strider mot självklara demokratiska grundprinciper.

Det borde vidare vara uppenbart för envar att en vägran att även fullgöra vapenfri tjänst borde indicera en olämplighet för statlig och kommunal tjänst. Följaktligen finns det laglig möjlighet att avsätta dem som är stats- och kommunaltjänstemän från sina anställningar i samband med vägran att fullgöra vapenfri tjänst.

Av det anförda framgår att vi inte kan acceptera propositionen i detta stycke. Det är vår bestämda uppfattning att ingen skall undantagas från värnpliktstjänstgöring eller fullgörande av vapenfri tjänst på grund av en mot sådan tjänst avog inställning. Vi kan inte inse att »djup samvetsnöd» kan uppstå hos någon mentalt frisk medborgare med tanke på den vapenfria tjänstens mycket humana utformning. Propositionens förslag innebär att departementschefen anser att sektmedlemmarna skulle känna djup samvetsnöd över ett aktivt deltagande inom handikappvården. Detta är en slutsats som enligt vår mening är helt orimlig.

Vi förutsätter därför att medlemmar av sekten Jehovas vittnen även framdeles kommer att åläggas tjänsteplikt. Om de — mot förmodan — även skulle vägra varje befattning med humanitär hjälpverksamhet måste någon form av straffsanktionering påfordras. Vid remissbehandlingen av förevarande lagförslag har olika lösningar anförts. Vi delar den uppfattningen att nuvarande ordning är otillfredsställande och förordar sålunda att denna fråga utreds med beaktande av vad som i remissbehandlingen anförts.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 107 måtte besluta att jämväl medlem av sekten Jehovas vittnen icke må undantagas från bestämmelserna i den föreslagna lagen om vapenfri tjänst,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående straffpåföljderna för värnpliktig som vägrar fullgöra vapenfri tjänst.

Stockholm den 26 april 1966

Gunnar Oskarson (h)

Mårten Werner (h)